

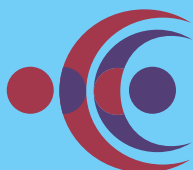

Stiúrthóirí

A ndualgais agus a gcearta

Treoir thapa

Oifig an Stiúrthóra um
Fhorfheidhmiú Corparáideach

Office of the Director
of Corporate Enforcement

Réamhrá

Tháirgearmar an leabhrán eolais seo chun ról stiúrthóirí cuideachta faoi Acht na gCuideachtaí a mhíniú.

Cad is stiúrthóir cuideachta ann?

Rialaíonn agus stiúránn stiúrthóirí cuideachta cuideachta ar mhaithe lena n-úinéirí (ar a dtugtar comhaltaí). Tá freagrachtaí áirithe orthu fosta faoin dlí agus faoi bhunreacht na cuideachta. Caithfidh beirt stiúrthóir ar a laghad a bheith ag cuideachta. Gníomhaíonn siad seo le chéile ar bhord stiúrthóirí.

Cé is féidir a bheith ina stiúrthóir cuideachta?

Ní chaithfidh cáilíochtaí nó taithí faoi leith a bheith ag daoine le bheith ina stiúrthóirí. Go minic ní oibreoidh stiúrthóirí don chuideachta atá i gceist nó ní bheidh scaireanna acu inti.

Leis an bpobal a chosaint, ní féidir le roinnt daoine a bheith ina stiúrthóirí cuideachta ag tráthanna áirithe. Áirítear orthu seo féimhigh, ar a gcuirtear cosc ó bheith ina stiúrthóir fad a mhaireann a bhfiacha gan íoc nó go dtí go saorfaidh cúirt iad ó na fiacha sin a íoc. D'fhéadfaí daoine a fhaigheann an chúirt ciontach i gcalaois nó i mí-iompar tromchúiseach a dhícháiliú ó ghníomhú mar rúnaí cuideachta ar feadh tréimhse áirithe chomh maith. Má rinne an chúirt cinneadh go bhfuil duine ciontach as a bheith mí-ionraic nó mífhreagrach i gcuideachta ar theip uirthi a fiacha a íoc, d'fhéadfadh an chúirt srian a chur orthu. Ní féidir le stiúrthóir a bhfuil srian air/uirthi gníomhú mar stiúrthóir ach i gcuideachtaí áirithe ina bhfuil méid suntasach airgid infheistithe ag na comhaltaí. Maireann srianta ar feadh tréimhse cúig bliana de ghnáth.

An bhfuil cineálacha éagsúla stiúrthóirí ann?

Tá cúig chineál stiúrthóirí cuideachta ann.

- Is ionann Stiúrthóirí feidhmiúcháin agus stiúrthóir atá bainteach leis an gcuideachta a bhainistiú. Áirítear ar shamplaí stiúrthóir bainistithe na cuideachta nó a stiúrthóir díolachán.
- Ní bhíonn stiúrthóirí neamhfheidhmiúcháin bainteach go díreach le bainistíocht na cuideachta. D'fhéadfadh gur daoine iad atá eolach agus a bhfuil taithí acu a ceapadh ar an mbord chun comhairle neamhspleách a thabhairt. Ní bhíonn ar chuideachtaí stiúrthóirí neamhfheidhmiúcháin a cheapadh.
- Roghnaíonn stiúrthóirí na stiúrthóirí ionaid le gníomhú ar a son nuair a bhíonn siad as láthair.
- Feidhmíonn stiúrthóirí de facto dualgais stiúrthóir cé nach bhfuil siad ceaptha agus cláraithe go foirmiúil. Tá na dualgais chéanna orthu agus atá ar stiúrthóirí ceaptha.
- Ní bhíonn scáth-stiúrthóirí ceaptha go foirmiúil mar stiúrthóirí ach tugann siad teoracha a ghlacann na stiúrthóirí cuideachta de ghnáth. Tá a lán de na freagrachtaí dlíthiúla atá ag stiúrthóirí ceaptha ag scáth-stiúrthóirí.

Cad iad dualgais stiúrthóirí?

Iontaobhaithe nó coimeádaithe ar shócmhainní na cuideachta atá i stiúrthóirí agus léiríonn a gcuid dualgas an staid fhreagrach sin. Tá na dualgais chéanna ag stiúrthóirí feidhmiúcháin agus neamhfheidhmiúcháin.

Ní bhíonn ar stiúrthóirí gach rud a dhéanamh iad féin. Is féidir leo tascanna cuí a thabhairt d'fheidhmeannaigh chuideachta a thuarisceoidh ar ais chuig an mBord.

Dualgais stiúrthóirí faoin dlí coiteann (na dualgais arna gcruthú ag na cúirteanna)

Éilíonn na dualgais faoin dlí coiteann:

- go gcaithfidh stiúrthóir gníomhú de mheon macánta agus ar mhaithe leis an gcuideachta agus ní féidir leo a gcumhachtaí a úsáid ar mhaithe lena dtairbhe féin nó chun tairbhe daoine eile ar chostas na cuideachta – mar shampla, ba chóir go n-íocfadh stiúrthóirí an luach margaidh as sócmhainní na cuideachta;
- nach cóir go ndéanfadh stiúrthóirí brabús ó bheith ina stiúrthóir agus nach mór dóibh cuntas a thabhairt ar bhrabús ar bith a fhaigheann siad faoi rún – mar shampla, ní féidir le stiúrthóir atá ina stiúrthóir ar ghnó eile chomh maith faisnéis rúnda ar bith a fhaigheann siad mar stiúrthóir den chéad chuideachta a úsáid chun tairbhe na dara cuideachta sin; agus
- go gcaithfidh stiúrthóirí gníomhú leis an gcúram, leis an scil agus leis an dúthracht cheart – mar shampla, ba chóir do stiúrthóirí bualadh le chéile go rialta chun athbhreithniú a dhéanamh ar mhaoiniú na cuideachta agus gníomh a ghlacadh chun fadhbanna ar bith a réiteach.

Dualgais reachtúla stiúrthóirí (na dualgais arna gcruthú trí reachtaíocht)

Nuair a cheaptar stiúrthóirí, caithfidh siad a n-ainm, a seoladh, a ndáta breithe, a náisiúntacht agus a slí bheatha a thabhairt don chuideachta. Ní mór dóibh sonraí a thabhairt chomh maith maidir le scaireanna nó bintiúir ar bith (aitheantais scríofa maidir le fiach) atá acu sa chuideachta nó i gcuideachtaí bainteacha ar leo féin iad nó ina bhfuil leas acu. Ní mór dóibh sonraí a thabhairt maidir le cuideachtaí ar bith eile a bhfuil siad ina stiúrthóir orthu chomh maith. Fad a fhónann siad mar stiúrthóir, ba chóir dóibh an chuideachta a choinneáil suas chun dáta ar athruithe ar bith ar an bhfaisnéis seo. Ba chóir dóibh a chur in iúl don chuideachta fosta má bhíonn leas ar bith acu i gconradh cuideachta nó i gconradh molta.

Ní mór do stiúrthóirí a chinntiú go gcoinníonn an chuideachta leabhair chuí chuntais a thairfeadann agus a mhíníonn íocaíochtaí chuig nó ón gcuideachta nó chuig nó óna custaiméirí agus óna soláthraithe agus a sócmhainní agus dhéanann a dliteanais a shainaitheint go cruinn. Gach bliain, caithfidh stiúrthóirí ráitis airgeadais a thugann ‘dearcadh fíor agus cothrom’ ar ghnóthaí na cuideachta a ullmhú. Caithfear iniúchadh a dhéanamh ar na ráitis airgeadais sin (ach amháin má bhíonn an chuideachta ábalta a chinneadh gan iniúchadh a dhéanamh).

Ní mór do stiúrthóirí tuarascáil a scríobh do chomhaltaí na cuideachta chomh maith. Ba chóir go gcuimseodh an tuarascáil seo sonraí maidir le:

- an dóigh a bhfuil ag éirí leis an gcuideachta;
- an dóigh a bhfuil forbairt tagtha ar a gnó i rith na bliana;

- imeachtaí tábhachtacha ar bith a raibh tionchar acu ar an gcuideachta ó dheireadh na bliana; agus
- forbairtí dóchúla ar bith sa ghnó.

Caithfidh stiúrthóirí cruinnithe ginearálta bliantúla (CGB) na cuideachta a eagrú agus dréachtchlár oibre a scaipeadh ar na comhaltaí i dtráth maith chomh maith le doiciméid ábhartha eile, lena n-áirítear na ráitis airgeadais, tuarascáil na stiúrthóirí agus tuarascáil ar bith ó iniúchóir. Corruair, bíonn ar stiúrthóirí cruinníú ginearálta urghnách de na comhaltaí (CGU) a thionól chomh maith chun déileáil le gnó speisialta nó práinneach.

Ní mór do na stiúrthóirí a eagrú go ndéanfar miontuairiscí a choinneáil faoin méid a dúradh agus a cinneadh ag cruinnithe ginearálta agus ag cruinnithe an bhoird agus fhochoistí an bhoird. Caithfidh siad a chinntiú go gcoinníonn an chuideachta doiciméid nuashonraithe, lena n-áirítear cláir na gcomhaltaí, stiúrthóirí agus rúnaithe agus leasanna na stiúrthóirí agus rúnaithe sa chuideachta.

Ní mór do stiúrthóirí a chinntiú go gcuireann an chuideachta doiciméid agus faisnéis faoi leith chuig an Oifig um Chlárú Cuideachtaí (www.cro.ie) go pras. Áirítear orthu seo, mar shampla:

- tuairisceán bliantúil agus ráitis airgeadais bhainteacha na cuideachta;
- fógra maidir le hathrú ar oifig chláraithe, stiúrthóir, rúnaí nó a gcuid sonraí;
- fógra maidir le cruthú morgáiste nó muirir ar mhaoin na cuideachta in éiric í iasacht a fháil; agus

- meabhrán maidir le sásamh muirir (ráiteas go ndearnadh iasacht a íoc ar ais).

D'fhéadfaí pionós a chur ar stiúrthóirí na cuideachta má fhaightear gur sháraigh siad Achtanna na gCuideachtaí. I gcásanna mainneachtana tromchúisí, is féidir iad a chur faoi dhliteanas i leith fhiacha na cuideachta.

Cad iad cumhachtaí stiúrthóirí?

Go ginearálta, is féidir le stiúrthóirí rud ar bith atá dlíthiúil agus a cheadaíonn bunreacht na cuideachta a dhéanamh. Mar sin féin, tá an fhreagracht ag na comhaltaí roinnt de chuid cinntí na cuideachta a dhéanamh ag cruinniú bliantúil. Áirítear orthu seo an cinneadh iniúchóir na cuideachta a cheapadh nó a athcheapadh.

Cad iad na ceisteanna eile ba chóir do stiúrthóirí bheith eolach orthu?

Idirbhearta idir an chuideachta agus a stiúrthóirí

Baineann roinnt eisceachtaí leis an riail ghinearálta nach féidir le stiúrthóirí sócmhainní na cuideachta a úsáid chun a dtairbhe féin. Mar shampla, d'fhéadfadh cuideachtaí iasachtaí a thabhairt do stiúrthóirí agus do dhaoine nó eagraíochtaí a bhaineann le stiúrthóirí tríd an teaghlach nó trí ghnó mura mbíonn luach iomlán na hiasachta níos mó ná 10% de 'shócmhainní ábhartha' na cuideachta.

Is féidir le cuideachta a bheith bainteach i ndíolachán nó ceannach maoinne le stiúrthóir nó duine bainteach leis an stiúrthóir i gcúinsí áirithe chomh maith. Is iad na príomhchoinníollacha ná go gcaithfidh stiúrthóirí fiúntais an idirbhirt mholta a fhírinniú do na comhaltaí agus caithfidh formhór na gcomhaltaí é a fhaomhadh ag cruinniú bliantúil sular féidir an t-idirbheart a chur i bhfeidhm.

Leachtú sócmhainneach

Má tá cuideachta foirceanta ar an mbonn gur féidir léi a fiacha go léir a íoc, caithfidh na stiúrthóir ráiteas cruinn a dhéanamh chun na críche sin.

Deacrachtaí trádála

Má bhíonn deacracht ag cuideachta a fiacha a íoc, caithfidh na stiúrthóirí tús áite a thabairt do leasanna na ndaoine a bhfuil airgead ag dul dóibh (creidiúnaithe) ón gcuideachta.

Trádáil mheargánta

Má bhíonn baint ag stiúrthóirí le fiach cuideachta a chruthú agus fios acu nach mbeidh an chuideachta ábalta an creidiúnáí a íoc, d'fhéadfadh go mbeadh orthu cuid nó iomlán d'fhiacha na cuideachta a íoc iad féin má ordaíonn cúirt é.

Leachtú dócmhainneach

Mura bhfuil go leor airgid ag cuideachta chun creidiúnaithe a íoc agus go ndéantar an cuideachta a fhoirceannadh níos déanaí, ní mór do stiúrthóirí ráiteas maidir lena sócmhainní agus dliteanais a ullmhú agus comhoibriú leis an leachtaitheoir.

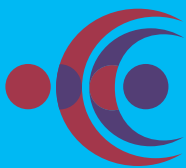
Cuideachta dócmhainneacha a baineadh den chlár

Má theipeann ar stiúrthóirí leachtú a eagrú do cuideachta a bhfuil fiach mór le híoc aici le creidiúnaí amháin nó níos mó, d'fhéadfadh an Ard-Chúirt iad a dhícháiliú ó ghníomhú mar stiúrthóirí má bhaintear an chuideachta de Chlár na gCuideachta níos déanaí de bharr gur teip uirthi a tuairisceáin bhliantúla a chomhdú.

Conclúid

Tá leabhrán eolais níos mionsonraithe ar stiúrthóirí ar fáil faoin bhFógra Cinneadh D/2002/1 ó www.osfc.ie.

Oifig an Stiúirthóra um
Fhorfheidhmiú Corparáideach

Office of the Director
of Corporate Enforcement

Le haghaidh eolas eile:

Oifig an Stiúirthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach

16 Cearnóg Pharnell
Baile Átha Cliath 1, Éire

01 858 5800
Loghlao 1890 315 015

01 858 5801

info@odce.ie

www.osfc.ie